

Проект на училище за възрастни

Живка Военкинова, Мари Мануелян

Project about school for adults: *The problem of adult education is topical because of the fact that the XXI century set in front the education many undecided and different kind of problems connected with the adult education. Aim of our investigation is to include the students in the development of a Project about school for adults in XXI century and to examine the idea and their attitude for this kind of education. Methods of the investigation are inquiry, conversation, lecture*

Key words: *Project, School for adults, Education, Students in specialty social pedagogics.*

Проблемът за обучението на възрастните е актуален поради факта, че 21-ви век изправи пред образованието много нерешени и различни по вид проблеми свързани с образованието на възрастните хора.

В. Сотирова [4, с.113] сочи, че: „Годините на прехода, към демокрация и пазарна икономика в Република България очертават от една страна картинка на естествено оформилия се социален слой „безработни“, а от друга естествено възникнала необходимост за тяхната организирана социална закрила и подкрепа”.

Ефективността за социалната подкрепа е в зависимост от съвкупни знания в следните области:

- социология, която дава теоретични познания за междуличностните, груповите и между-груповите взаимодействия;

- психологията - дава познания за въздействие върху психиката на безработния, чрез социално-психологическото консултиране;

- специализираните науки, като:

- > право;

- > медицина;

- > социална психология;

- > педагогика;

- > криминология и др. [4, с.114].

Според В. Гюрова [2, с.310] предизвикателствата, които стоят пред образованието на възрастните в България са следните:

- изграждане на национална образователна система за образование на възрастни;

- повишаване качеството на образователните услуги;

- привеждане в съответствие с европейските и световни стандарти на подготовка и дипломите;

- справяне с девалвациите на дипломите;

- реструктуриране на икономиката и въвеждане на пазарни отношения;

- удовлетворяване на личните потребности, които са свързани с изискванията за търсене на нова работа - учене на чужди езици, компютърна грамотност, управление на собствен бизнес и др.;

- при образованието на възрастните хора с небългарски произход да не се подлагат на дискриминация;

- търсене на нови начини и форми за финансиране на различните образователни курсове;

- превръщане на общините в образователни центрове.

Преди да започне подготовката за обучение на възрастните специалистите трябва да отговорят на следните въпроси:

- защо ще съществува курсът;

- какви са отличителните особености на учащите;

- какви са целите и задачите на курса;

- какво е съдържанието и последователността на курса;

- как най-добре да се използва времето;
- как ще се преподава курсът;
- какви ресурси са необходими;
- как ще бъдат оценявани учащите;
- как ще бъде управляван курсът;
- как ще бъде оценен курса.

Е. Георгиева [1,с.108] сочи, че андрагогиката (науката за ученето на възрастните) действа преди всичко в зависимост от реалните потребности на обучаемите. Нейната цел е да ги приобщи, към знанията, като се съобразява с техните интереси.

По-важните особености на обучението на възрастните при прилагането на андрагогическия подход са следните:

- ограничават се предварителните предписания;
- той е проблемно ориентиран;
- формулират се и разрешават учебни и научни проблеми;
- усвоената теория се прилага в практиката;
- непрекъснатото договаряне е в основата на процеса на обучение;
- индивидуалната и груповата отговорност са негова характерна черта;
- формирането на ценности е основен компонент на ученето (обучението);
- една от най-важните особености е диалогът;
- необходимо условие е равенството между членовете на групата;
- важни предпоставки за творчество и ангажираност са:
  - ангажираността;
  - загрижеността;
  - доверието;
  - откритостта;
- взаимното зачитане е отличителна негова черта;
- интегративността на мисленето и ученето е отличителната му особеност. [3,с.87-89]

Принципите на обучението на възрастните са:

- това обучение е свързано със специфични мотиви за учене, има „неотложни причини”, протича през различни етапи, т.е. възрастните учат в различно време през целия си живот;

- целите на ученето на възрастните са различни, учат в различно време и по различни начини;

- желанието им е да могат незабавно да приложат учебните резултати и учебната дейност да съответства на жизнената им ситуация;

- опитът, който вече имат възрастните може да се окаже пречка за усвояването на знанията, но може и да ги стимулира;

- представата им за себе си, като учащи (Аз-концепцията) обуславя ефективността на ученето;

- ученето на възрастните е самоуправляем процес.

Според специалистите [1,с.114] обучението на възрастните е наука и изкуство.

Получаването на трайни знания се постига по пътя, към сърцето (чувствата) и разума, а това е цяло изкуство.

Наука е, защото без да се търси и експериментира, без да се овладеят основите и правилата не може да се постигне професионализъм

Причините поради, които възрастните учат, според нас могат да бъдат систематизирани по следния начин:

- бързите промени в демократизиращото се общество;
- когато натрупаният предишен опит и знания се оказват недостатъчни за нов вид дейност;

- приспособяването, към промените в трудовия пазар, който има нови нужди и изисквания;
- стремежът, към по-добро индивидуално съществуване;
- новите икономически изисквания;
- безработицата;
- стремежът за бързо приспособяване, към нови професии;
- желание да се управлява по-добре собствената съдба;
- желание за все повече и нови знания;
- стремежът, към лично и професионално усъвършенстване;
- доминирането на користни цели и подбуди - желание да властват чрез знания и опит над другите и др.

Така разгледан проблемът предизвика нашият интерес и внимание.

Цел на изследването ни е да включим студентите в разработването на Проект за училище за възрастни през 21-ви век и да проучим представата и отношението им, към този вид обучение.

Обект на изследване са студенти 2-ри курс задочно обучение, специалност Социална педагогика (30 на брой) и 1-ви курс редовно обучение, специалност Социална педагогика (30 на брой) от ШУ"Еп. Константин Преславски".

Задачи на изследването са:

1. Да проучим състоянието на проблема в науката.
2. Да разработим съвместно със студентите Проект за училище за възрастни през 21-ви век.
3. Да проучим отношението на студентите, към този вид обучение.

Методи на изследване са : анкета, разговор, беседа.

Анализът на резултатите от изследването сочи следното:

- всички студенти без изключение се включиха в изследването с подчертан интерес, към проблема (участието в Проекта имаше доброволен характер);
- 80% от изследваните отговарят, че биха желали, когато достигнат до определена възраст да продължат да се обучават и да придобият други специалности;
- 20% считат, че това което в момента научават в Университета ще им бъде достатъчно за реализацията в живота, и че повече не биха учили;
- 72% от студентите посочват, че след 10 години ще навлязат нови модерни технологии и пазарът на труда ще изисква да са конкурентно-способни, а това от своя страна ще наложи обучение по други специалности;
- 28% считат, че биха се справили с новите изисквания на пазара на труда с придобитите знания от Университета и по пътя на допълнително самообучение;
- 68% от изследваните предлагат училището за възрастни да се ръководи от Министерство на образованието, да бъде държавно и достъпно за всички желаещи да се обучават там, а не привилегия само за хора, които имат средства и могат да си позволят това;
- 32% от студентите проектират училището за възрастни да бъде частно;
- 71% от изследваните предлагат там да преподават само преподаватели от Университета, като считат, че те ще бъдат по-подготвени за целта;
- 29% от студентите считат, че преподавателският състав трябва да бъде само от андрагози, т.е. от хора подготвени изключително за тази цел;
- що се отнася до материалната база всички без изключение сочат, че училището трябва да е модерно, съвременно, със всички необходими средства за обучение, освен това привлекателно за обучение;
- 77% от студентите посочват, че в училището за възрастни задължително трябва да има зала компютърно обучение и зали за чуждоезиково обучение, богата библиотека с книги на български език, а също и на чужди езици;

- 85% от изследваните посочват, че училището за възрастни не трябва да обучава по дистанционна форма, защото се губи личният контакт с преподавателите, който е от изключителна важност за възприемането и усвояването на преподавания материал;

- 15% от изследваните считат, че дистанционната форма на обучение би улеснила възрастните, които се обучават, защото това ще им спести време и разходи;

- 27% от изследваните считат, че за обучението на възрастните не е необходима чак толкова богата материална база, защото така или иначе почти всички си имат компютри в къщи и на работното място;

- Относно заплащането:

> 88% от студентите посочват, че таксите за обучение трябва да отговарят на Европейските стандарти, а заплащането труда на преподавателите да е достойно, защото образованието е скъпо струваща инвестиция, която с време то си би трябвало да има добра възвращаемост;

> 12% от изследваните мислят, че ако таксите са високи училището не би могло да набера достатъчен брой кандидати и тогава няма да може да се самофинансира и издържа;

> 90% от студентите посочват, че учебният процес трябва да се води в удобно за обучаваните възрастни време, а ако се налага да им се осигури и индивидуална форма на обучение;

> 10% считат, че обучението трябва да има строго фиксирано време, като всички възрастни се обучават заедно;

- 93% от изследваните подчертават, че училището за възрастни трябва да бъде снабдено с подстъпи и асансьори удобни за инвалиди, за да могат и те да се обучават;

- 7% от студентите считат, че възрастните инвалиди не биха се обучавали, тъй като имат и без това достатъчно много и сложни проблеми;

- 66% считат, че в училището за възрастни ще царя порядък, изключителна дисциплина, а взаимоотношенията ще бъдат подчинени на толерантността;

- 34% сочат, че дори и в училище, където се обучават възрастни не може да има тишина, спокойствие и дисциплина, защото и възрастните, когато са на училище забравят, че са възрастни, т.е. шумът и безпорядъкът ще е характерен и за тях;

- възрастните, които са с небългарски произход не трябва да се подлагат на дискриминация, те трябва да имат равни на българските граждани права и възможности за обучение (така считат 100% от изследваните студенти);

- на въпросът ни как трябва да изглежда Училището за възрастни на 21-ви век всички студенти студентите отговарят: „На Бургаски свободен университет“, „На Оксфорд“, „На Мичиган“ и др.

Заклучението до, което достигнахме е, че студентите с интерес и желание работят по Проект на училище за възрастни. Убеждението ни е, че това ще бъде училище без бариери, училище на порядъка, дисциплината и толерантността. Без да се идеализира Училището за възрастни на 21-ви век това ще бъде едно привлекателно място, където всички желаещи ще могат да задоволят своите желания за повече знания и стремеж към самоизява на личността. Ясно проличава емпатията, към хората, които са различни от нас (инвалидите) и също имат право да се обучават наравно със всички нас, при същите условия. Що се отнася за възрастните, които са с небългарски произход то те трябва да имат равни права и шансове за обучение, както всички български граждани.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Георгиева, Е., Андрагогически подход при подготовката на студентите във ВУЗ, Сборник научни трудове „Преподаване и контрол във висшето образование“, Ботевград, 2004.

[2] Гюрова, В., Андрагогия- изкуството да обучаваме възрастните, С., 1998.

[3] Петров, П., М. Атанасова, Образователни технологии и стратегии за учене, С., 2001.

[4] Сотирова, В., Социална подкрепа при работа с безработни лица, Сборник научни трудове „Образование и изкуство, Том 3, Шумен, 2004.

За контакти:

Доц. д-р Живка Енчева Военкинова, Катедра “Социална и специална педагогика”, Шуменски университет “Епископ Константин Преславски”, тел.: 054- 830 322/118, e-mail: jivkavo@abv.bg

Мари Артюн Мануелян, Катедра “Социална и специална педагогика”, Шуменски университет “Епископ Константин Преславски”, тел.: 054-830322/118, e-mail: mari@abv.bg

Докладът е рецензиран.